

deželni zbor dovolil pesniško regulacijo in dovolil v to svrhu 260000 kron. To vse so dosegle le deputacije ne pa, kakor dopisnik laže, da bi bile brezuspešne. Mi toraj zopet prašamo, ali se je pred deputacijo kaj dovolilo in ali se je prej tudi toliko pisalo o Pesnici kakor sedaj? Četrta deputacija iz Tergovič in Cvetkovec je šla na Ptuj o priliki bivanja c. kr. namestnika tam in tisto je tudi imelo upliva, ker jim je gosp. c. kr. namestnik obljubil, da bode skrbel, da tudi poljedelsko ministerstvo dovoli potrebne stroške in to se je tudi letos zgodilo; če so k temu pripomogli slovenski državni poslanci, bodi jim hvala. Da pa napada dopisnik g. Orniga in Fluchera, je grdo, ta dva imata oba velike zasluge glede regulacije, če se še ravno ne dela, pa se bo. Dopisnik piše, da se je g. Ornig vrezal, to je dokaz, da se je potegoval za stvar, kdor se ne oglasi nikdar, ta se ne more vrezati. Piše tudi, da z samimi besedami se reke ne regulirajo, mi pa mislimo, da s samim molčanjem še manje. Da si tudi gosp. Flucher vedno prizadeva za kmeta, je tudi to dokaz, da ravno na njegovo povabilo je prišel gospod okr. glavar namestniški svetnik, grof Attems, si pri zadnji povodnji ogledat Pesnice in nam zopet obljubil pomoči. Gosp. Flucher ga je ravno sam s svojimi konji in vozom pripeljal. Lepa hvala obema. Ti pa „Slov. Gospodar“, ki tako rad udrihaš po slovenskih kmetih, le tako naprej, bomo imeli toliko ljubezni do tebe, kakor je imajo gospodje duhovniki do njim nasprotnih listov. Ker blatiš ravno tu svoje naročnike, to je inteligentno in si bomo zapomnili.

Iz Obriža pri Središču. Dne 17. p. m. podal se je trgovec Karl Šalamun s prašiči v Ptuj na sejem. Ponoči prišel je v veliko vodo tako imenovano Pesnico. Velika nevarnost je pretila vozniku. Voda je plula čez travnike in njive, preko velike ceste s tako močjo, da je skoro preobrnila voz; ali trgovec Šalamun je z vso močjo pognal konja čez vodo, ter rešil tako sebe, živino in svojo lastno hčerko.

Poročilo ptujskega sejma. Dne 2. oktobra se je prignalo 1265 komadov živine in sicer: 130 konjev, 333 volov, 240 krav, 210 drobnice in 350 svinj. — Odgon živine postal je vsled mnogoštevilnega obiska zunanjih kupcev prav živahen in oddale so se večje partije v Pergine (južno Tirolsko, Gross-Florian, Svítavo na Moravskem, 3 vagoni v Polo, Deutsch-Landsberg, Gradec, Gross-Meseritsch na Moravskem 1 vagon v Salzburg, 2 vagona na Dunaj, Puntigam, Maribor. — Prihodnji svinjski sejem bo 23. in 30. oktobra. Obisk teh sejmov priporoča se zunajnim kupcem najtopleje.

Zunanje novice.

Milijonar kradel cigare. V Belipeči se je vršila nedavno kazenska obravna proti 83letnemu Karlu Göttnerju, ki premore baje štiri milijone, radi tatvine. Zahajal je v gostilno „Pri lepem razgledu“ izven mesta, ter je plačeval navadno z cekini, a ko je šel gostilničar menjat denar, si je napolnil milijonar žepe

s cigarami. Nekega dne je to nekdo opazil, ki je bil v kuhinji. Gostilničar je naznanil milijonarja, ki je pa bil oproščen, ker ni bilo možno dognati, koliko smodk je ukradel. — Seveda, ako bi bil izmaknil kak revež, ki že par dni ni ničesar jedel, par žemelj, bi bil pa strogo kaznovan.

V enem letu delavec in milijonar. V zahodni Mehiki vzbuja v zadnjem času veliko zanimanje neki Pedro Alvarado, kateri je bil še pred tričetr leti navaden delavec, sedaj pa znašajo njegovi mesečni dohodki 500000 gld. Našel je namreč silno bogat rov. Alvarado je baje radodaren; ves svoj denar pa ima doma, mesto da bi ga naložil v kaki banki. Zunanaj ga spremlja vedno 8 orožnikov, ker nosi seboj vsaj 500000 gld. V Parkaisu zida mladi milijonar krasno, veliko palačo-bolnišnico. Tudi cerkev je že sezidal.

14 oseb umorila. Iz New-Yorka pišejo, da so zaprli v Daytonu 50letno gospo Wittmer, ker je na sumu, da je zastrupila 14 oseb, in sicer štiri svoje može, svojih lastnih pet otrok, sestro in štiri druge ljudi, pri katerih je nadomestovala gospodinjo.

Nečloveško. Pred kratkim je v Deču na Hrvaškem ustrelil občinski redar Gruič neko ženo Mileno Maksimovič, ko jo je zvečer zasačil na kuruzišču, kjer je kradla koruzo. Žena je zbežala, toda redar jo je bežečo ustrelil. Življenje — za par koruznih storžev! Redar je zaprt ter pride pred sodnijo.

Imenitna najdba. Iz Beljaka poroča „Tgpst“: Kakor se tukaj pripoveduje, je nedavno blizu italijanske koroške meje pri Pontablu neki kondukteur našel v kupeju staro popotno torbo, katero je izročil obratnemu vodstvu državnih železnic v Beljaku. Ko so jo tam odprli, so našli baje v njej v francoskem jeziku izdelano menico (veksel) na 110000 rubeljev, dve dragoceni uri in več ruskih vrednostnih papirjev.

Blazen morilec ustreljen. V Stolnem Belemgradu je ustrelil infanterist Josip Tieger v blaznosti na nadporočnika Viljema Giffinga ter je potem zbežal na streho. Ker ni hotel na noben način s strehe in ga baje ni bilo možno ukrotiti, so vojaki na povelje postajnega poveljnika streljali nanj. Nadporočnik in infanterist sta zadobila tako hude rane, da ni nikakega upanja, da bi ozdravela.

Roman iz življenja. V Odesi se je oženil pred nedavnim trgovec W. Arbitman. Te dni je potrebovala njegova mlada ženka služkinjo. To službo je nastopila neka žena Brunstein z otrokom. Pri svoji novi gospodinji je zapazila sliko domačega gospodarja in pri pogledu na njo se je milo razjokala. Mlada soproga jo je začudeno poprašala, zakaj plaka? V tem je vstopil Arbitman in razmere so se pojasnile. Arbitman, zagledavši tujo ženo, je obledel in kar nazaj zbežal. Došla žena s otrokom je bila namreč prava zakonska žena Arbitmanova, katero je zapustil v Jekaterinoslavu. Zapuščena žena je izvedela, da je njen mož v Baku. Brž se je podala za njim, v Odesi pa ji je obolel otrok, zato se je ondi zamudila. Zaradi revščine vstopila je v službo — pri lastnem možu. Dvoženec je izginil.

Nekaj za pijance. Vlada predloži državnemu zboru, ki se je pričel 17. t. m., več zakonskih načrtov in sicer: tiskovni zakon, reformo trgovine z žitom, zakon za pospeševanje cenjenih delavskih hiš in med temi tudi zakon proti pijančevanju. Zakon, ki bi zabranjal in pobijal pijančevanje, je bil sklenjen že l. 1877, a le za Galicijo in Bukovino. Sedaj pa se raztegne zakon na vso državo. Ta zakon določa kazni za pijance, ki delajo pohujšanje, in za gostilničarje, ki dajejo že pijanim ljudem pijače. Take pijance, pohujšljivce in gostilničarje kaznuje zakon z zaporom. Zakon določa tudi, da dolgov, katere napravijo splošno znani pijanci po gostilnicah, ni možno iztožiti. Takim pijancem je možno po zakonu obiskovanje gostilnic za nekaj časa prepovedati. Zakon določa končno, da se sme pijanca staviti pod kuratelo ter ga prisilno poslati v asil (neka zdravilnica) za pijance.

Blazen profesor. Pred nekaj dnevi je kolovratil po Ljubljani, zlasti po različnih uradih, neki tuji gospod, ki se je britko pritoževal, kako ga preganja neka dama, s katero je bil svoj čas bližje znan. Moža, ki se je imenoval P. Zaharija, je že to silno razburilo, da je pred svojo sobo našel — prazen zavržen pisemski kuvert. Izkazalo se je, da je mož, ki je bil profesor na realki v Trstu, blazen. Opozorjeni sorodniki so prišli bolnega profesorja iskat in so ga odpeljali v Trst.

Predrzní tatovi. Te dni se je vrnila na Dunaj gospa Magdalena Donner, ki je prebivala čez poletje na deželi. Takoj, ko je stopila v stanovanje, je opazila, da so bili tatovi v njem, ter so odnesli dve hranilnični knjižici, glaseči se na 7500 kron ter več dragocenosti. Pa ne le to, roparji so celo igrali karte v spalnici, tudi spali so ter so preobrnili vse stanovanje; povsod je vladal strašen nered. Do sedaj redarstvo še ni prišlo tem predrznim tatovom na sled.

Blazna morilka. Iz Temešvara javljajo, da je izvela v Rekasu blazna vdova Csiky strašen zločin. Ker ni blaznica do sedaj nikomur ničesar storila, se ni nihče zmenil zanjo; večino časa je prebila pod streho nekega soseda. Te dni pa so našli ljudje na podstrežji že zelo strohnili s cveticami in venci pokriti trupli dveh deklic, 3letne hčerke Ant. Csabaja in 4letne deklice Adama Pape. Otroka sta že pred tedni izginila, starši ju niso mogli najti nikjer. Blazna Csiky je zadavila deklici, češ, da je v nebesih premalo angeljev.

Hud dvoboj. V Madridu na Španskem sta se dvojevala radi žaljenja časti polkovnik Caton ter major Belazquez pod težkimi pogoji. Vsak je smel štirinajstkrat ustreliti. Nobena krogla ni zgrešila. Oba sta že krvavela. Nekatero prizadete rane so bile tako hude, da je ranjenec omedleval. Polili so ga z mrzlo vodo, srknili je dušek žganja, streljal je dalje — slednjič je major obležal mrtev.

Grozna ljubezenska drama. Iz Csakove na Ogrskem poročajo: Kmetski fant Nikolaj Schleiss iz Gilade je imel z mlado ženo starega kmeta gostilničarja Fr. Junga razmerje. 1. t. m. je bil Schleiss poklican k

vojakom. Ker se zaljubljenca nista mogla ločiti, sta sklenila skupno umreti. Zvezala sta si roke ter se vrgla pod vlak. Kolesa so jima odrezala glavi. Našli so ju kmalu na to.

14leten morilec. Pri Solonici v Bukovini je umoril že pred meseci v gozdu 14leten Mihael Revay svojega tudi 14 let starega tovariša Ivana Skazo. Sprla sta se radi petih krajcarjev, in Revay je ubil tovariša z debelim kolom. Mrtvo truplo je zakopal v listje, ter naložil nanj veje. Šele čez dolgo časa so našli ljudje posamezne dele trupla in obleke, po katerih so zdravniki konstatirali, da so dečka strgale divje zveri. Orožniški stražnik Kopp pa tega ni hotel verjeti, zasledoval je skrivoma to stvar in je končno tudi dognal, da je Skazo umoril njegov tovariš Revay, ki je zločin tudi priznal. Obsojen je bil na eno leto ječe.

V želodcu 5½ metrov dolgega in 2000 kilogramov težkega morskega volka, ki so ga nedavno ujeli v Lukovi pri Reki, so našli hlače, katerih se je še držalo človeško meso, zvonec in črevelj. Morski volk je bil razstavljen na ogled v Reki.

Mož z 8 nevestami. V Berolinu se boče moral neki občinski svetnik pred sodiščem zagovarjati, ker je imel 8 nevest, vdov in deklet, katere je obral, obljubivši jim zakon. Vzel jim je 28000 mark. Sleparka je ogoljufala le ena ženska, ki mu je odnesla precej denarja. Poštenjak je vrhu vsega še oženjen, a je od svoje žene ločen.

Plodna žena. V češkem mestu Nimetu je rodila te dni neka 43letna žena dvajsetega otroka.

Čudna obsodba. V Stuttgartu je obsodil nedavno sodnik Class neko gospodično Roza L. na 14 dni zapore radi žaljenja časti nekiga asesorja, s katerim je imela pred tremi leti ljubavno razmerje; imela sta tudi otroka, ki jima je pa umrl. Roza L. si je zaprisegla, da ne bo mirovala, dokler je oče umrlega otroka ne vzame za ženo. Zato ga je vedno pričakovala pred stanovanjem in pisarno ter mu je sledila, ne da bi ga nagovarjala ali kako drugače nadlegovala. Radi tega in ker je obtoženka javno izjavila, da je gospod asesor oče njenega otroka, je bila obsojena.

Tolovajstvo ob belem dnevu. V Mitrovici na Hrvaškem je pil v krčmi neki Peter Prgaša. Ko je hotel plačati in je držal v roki kakih 15 kron, ga je napadel neki Papaj, hoteč mu denar iztrgati iz rok. Ko se je Prgaša branil, priskočilo je še več tolovajev, ki so ga vrgli na tla, mu iztrgali denar ter zbežali.

Brkast otrok. Te dni je prinesla v Petrograd kmetica Tionija Zmajeva z vasi Tosno štirimesečnega dečka z lepimi brkami pod noskom. Neki petrograški brijač, torej vesčak, ga je vzel za svojega.

Velika nesreča se je pripetila v tržaškem tehniškem zavodu 8. t. m. popoldne. Pri zgradbi neke nove dozidave k že obstoječemu poslopju so se podrl trije veliki oboki, ko so zidarji na povelje svojega načelnika odstranili leseno ogródje, ki je podpiralo oboke. Takoj na to se je porušila tudi ostala stavba in pod razvalinami je ostalo sedem nesrečnih delavcev, dva pa sta ubežala nevarnosti. Izmej ponesrečenih

je jeden umrl mej potom, ko so ga nesli v bolnišnico, trije so težko ranjeni, trije pa lahko poškodovani. Kdo je kriv nesreči, ali inženirji, ali načelnik delavcev, to bode pokazala sodna preiskava.

Gospodarske stvari.

O pomenu in uporabi umetnih gnojil.

Predavanje Dr. Ernesta Kramer-a, docenta na tehniški visoki šoli v Gradcu.

Vvod.

Ako bi zemlja, iz ktere prideluje gospodar živež za ljudi in živino, imela sama na sebi dovolj hranilnih snovij, bi bila naloga gospodarja zelo lahka; imel bi le polje obsevati in žeti. Kaj tacega je pa le tam mogoče, kjer ima zemlja izredno veliko redilnih snovij, in sicer, deloma mineraličnih raztopljenih zemeljskih, deloma ostankov razkrojenih rastlin. Take zemlje žalibog pri nas ne najdemo več.

Res da nobena zemlja ni toliko izmolžena, da bi nič več ne rodila; tudi najslabši pašnik ne; a kmet ne sme s slabim pridelkom zadovoljen biti, temveč treba mu je obilne žetve; in čeravno vsako leto žanje, zahteva od zemlje, da mu leto za letom več donša. Mogoče je pa to le takrat, kedar kmet da zemlji toliko živeža, kolikor ga ta za obilno žetev potrebuje; to pa se zgodi z gnojenjem.

Vpračajmo se najprej: Zamoremo-li zemlji toliko živeža nadomestiti, kolikor nam ga ona z žetvijo daje? Če pomislimo, da se žito in drugi poljski pridelki, ne povrnejo v tisto zemljo nazbji, iz ktere so prirasli, lahko spoznamo, da z živalskim gnojem nemoremo zemlji nadomestiti vsega tega, kar nam je rodila. Če ne dobi zemlja dovolj živeža, mora pešati, ter vedno manj roditi. Da se zemlja dovolj rodovitna ohrani, treba ji je umetnega gnoja.

Od česa živi rastlina?

Omenil sem ravno redilnih snovij, ktere moramo zemlji dati, ter ji nadomestiti to, kar smo ji vzeli z žetvijo. Vprašajmo torej: Katere so pa rastlinske redilne snovi, o čem živi rastlina?

Pravimo, da rastlina potrebuje v zemlji tistih snovij, iz kojih sama sestoji, zato pa tudi takih snovij išče, da more živeti. Če snop žita sožgemo, se ta večinoma v zraku zgubi; le malo pepela ostane in to nas uči, da imajo rastline snovij v sebi, ktere, ako jih sožgemo, v zraku spuhne; nekatere se pa v pepel spremenijo; toraj ločimo snove v zračne — zgorljive — in nezgorljive zemeljne (rudninske) namreč pepel.

Glavna snov rastline je voda, ki se, če rastlino sožgeš, v zraku zgubi ali pa kot sopar spuhne, in ker imajo rastline največ vode v sebi, je voda najmenitnejša rastlinska hrana ali živež.

Rastlinski živež so tedaj: 1. voda; 2. zračne ali plinaste snovi; 3. zemeljne ali rudninske; slednje teh snovij so za kmeta posebne vrednosti.

Voda.

Brez vode rastlina ne more živeti. Ako ji primankuje vode, peša rastlina in sčasoma vsahne; voda namreč ima lastnost, da ne privaja le samo v zemlji

hranjenih in raztopljenih snovij rastlini, temveč ona je njen poglavitni živež, ker voda ji daje kisika in vodika.

Rudninske redilne snovi.

Voda topi in privaja rudninske snovi rastlinam; korenine imajo to lastnost, da svojo kislino oddajajo, rudnine z njo krojijo, ter rudninske redilne snovi srkajo.

Rudninske snovi so iz dušca, fosfora, žvepla, kalija, kalcija in železa; brez teh tvarin je rastlini nemogoče živeti.

Rastline imajo pa še druge snovi v sebi kakor: natrij, aluminij, silicij in klor; te tvarine pa niso neobhodno potrebni živež rastlinam; nahajajo se sicer v zemlji, in če so raztopljene, jih srkajo rastline. Najprej je treba vedeti, kako rastline srebajo različne snovi iz zemlje?

Rastline sesajo dušec s koreninami, vedno kot solitrnokisli kalij, natron, amonijak, kalcij, magnezij in železo, ali pa kot amonijakovo sol n. pr. žvepleno-kisli amonijak in klorovi amonijak (salmijak).

Žveplo srebajo rastline iz žveplenokislih solij n. pr. iz žveplenokislega amonijaka, kalija, vapna in magnezija; včasih iz žveplenokislega natrona.

Fosfor dobivajo rastline iz topilnih fosfatov, tedaj iz fosfornokislega amonijaka, kalija, natrona in tudi iz tistih fosfornokislih snovij, ki se rajše topé n. pr. iz fosforno-kislega apna, fosfornokisle ilovice, magnezija, in železo-fosfata (ferro- in ferri-fosfata).

Kalij in natrij vživajo rastline kot solitrnokislo, fosfornokislo, žveplenokislo, solnokislo kremenovokislo sol; a ogljenokisle kalijeve in natrijeve soli so rastlinam škodljive, ker so preveč alkalične.

Ravno po istem potu dobivajo rastline kalcij in magnezij; razloček je le ta, da pri teh ogljenokisle soli ne škodujejo, temveč so jim zelo koristne, ker se rade raztopé in jih rastline hitro povžijejo.

Tudi raztopljeve soli železa vživajo rastline; a samo to je neznano, kako je železo v rastlinah z drugimi snovi spojeno.

Silicij dobivajo rastline iz kremenovokislega kalija, vapna in t. d.; a vapno se mora v ogljenokisli vodi raztopiti.

Klor srebajo rastline iz solnokislih solij n. pr. iz solnokislega natrija, kalcija ali magnezija.

Vsaka zemlja pa ne potrebuje vseh teh snovij, ker nekterih ima zemlja toliko v sebi, da se tudi v stoletjih ne porabijo. Najraje imajo rastline dušec, fosforno kislino in kalij; teh tvarin je najmanj v zemlji.

Ni se toraj čuditi, da zemlja, ki je pred leti zvrstno rodila, sedaj peša, ker ji primankuje imenovanih redilnih snovij.

Zračne (plinaste) snovi.

Rastline sestojé pa tudi iz takih tvarin, ki jim prihajajo iz zračnih plinastih (v zraku se nahajajočih) snovij. Če te organske spojine razkrojimo, se lahko prepričamo, da imajo le-te ogljenec, vodenec, kislec, dušec v sebi; včasih malo žvepla in fosfora. Dušec,